

Saimaan ortodoksisen seurakunnan lausunto kirkollishallituksen lausunto- pyyntöön 16.5.2019 (Dnro 178/00/2018)

Yleistä

Suomen ortodoksisen kirkon hallinnon uudistusta perustellaan mm. kirkolliskokouksen päätöksellä (28.11.2017) asiasta ”Lakityöryhmän raportin jatkovalmistelu”. Tässä päätöksessä mainitaan mm., että ”Seurakuntien tulee olla toiminnallisesti ja kulttuurisesti tarkoituksenmukaisia kokonaisuuksia ja taloudellisesti omavaraisia. Seurakuntarajat ja -rakenteet arvioidaan ja muutetaan **tarvittaessa** koko kirkon tasolla vuoteen 2020 mennessä. Tavoitteena ovat suuremmat hallinnolliset yksiköt ja lakisääteisen hallinnollisen toiminnan keskittäminen ja resurssien ja huomion suuntaaminen hengelliseen perustyöhön. Vastuu toiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta on paikallistasolla, esimerkiksi kappeliseurakunnilla.”

Nyt olemme tilanteessa, jonka on pitkälti käsikirjoittanut kirkon palvelukeskuksen henkilökunta työryhmineen, kun se on em. päätöstä pyrkinyt toteuttamaan. Seurakunnilta on useasti pyydetty lausuntoja, mutta niitä on huomioitu vain vähän, vaikka seurakuntien luottamushenkilöt varmasti omaavat suurta asiantuntemustaan juuri yhteisöstään.

Kirkon johtoa ja palvelukeskuksen henkilökuntaa on ahdistanut ”ilmastonmuutos” suomalaisten asenteiden muutoksessa kirkkoon ja hengellisyyteen. Lyhyesti: suomalaiset maallistuvat ja kirkkoon kuulumista ei pidetä enää niin tärkeänä. Samanaikaisesti nykyinen jäsenistö ikääntyy ja kuolee hiljalleen pois. Verotulot vähenevät ja kestävyysvaje syntyy, jos ja kun puuttuu toiminta / toiminnot uusien jäsenien saamiseksi. Niitä kirkon johto ja palvelukeskuksen henkilökunta ei ole halunnut lähteä vireyttämään.

Seurakuntien asenteet hallinnon uudistukseen olisivat olleet ymmärtäväisemmät, jos kirkon johto ja palvelukeskuksen henkilökunta olisivat perustelleet kantojaan **selkeillä ja tarkoilla talouteen vaikuttavilla toimilla**. Kaikkihan tietävät, että suurimmat menoerät seurakunnissa ovat henkilöstö- ja kiinteistökulut. Hallinnon yhdistäminen sinällään tuo vain minimaalisia säästöjä, jos niitäkään, kun etäisyydet lisäävät kuluja. Missä ovat suunnitelmat, että tämä kirkko myydään tai että nämä työsuhteet lopetetaan? Näin tehdään yrityselämässä, näin tehdään kunnissa, näin tehdään valtiolla – miten taloudenhoito poikkeaisi kirkossa ja seurakunnissa. Lausunnot kirkkojen ja työsuhteiden lakkauttamisesta puuttuvat.

Nyt taktiikaksi on valittu vallan keskittäminen ja seurakuntien itsenäisyyden kumoaminen – jotta päätökset voidaan tehdä pienemmällä porukalla. Aivan kuin seurakuntien luottamushenkilöt eivät pystyisi ikäviin päätöksiin yhdessä hiippakuntansa piispan kanssa.

Kirkollishallitus esittää 9.4.2019, että Jyväskylän ja Saimaan seurakunnat muodostavat vuoden 2021 alussa uuden seurakunnan siten, että Saimaasta tulee Jyväskylän kappeliseurakunta, ja että yhdistämissopimukset voitaisiin tehdä vielä tämän vuoden 2019 loppuun mennessä. Kirkollishallituksen päätöksestä on luettavissa myös, että tämä uusi seurakunta myöhemmin liitettäisiin Kuopion seurakunnan ympärille muodostettavaan suurseurakuntaan.

Lausunto:

Saimaan ortodoksinen seurakunta haluaa **jatkaa itsenäisenä seurakuntana**, kuten se on ilmoittanut jo aikaisemmissa lausunnoissa kirkollishallitukselle, **koska seurakunnan taloudellinen ja toiminnallinen tilanne ei ole kestävä**. Näin Saimaan seurakunnan liittäminen Jyväskylän seurakuntaan ei ole tarkoituksenmukaista.

Lausunnon perustelut:

1. Saimaan ortodoksinen seurakunnan talous on kestävällä pohjalla

Kirkollishallituksen käynnistämien hallinnon uudistuksen idea pohjautuu Kirkon tavoite- ja toimintasuunnitelman 2016–2020 painopisteisiin, joista yksi on resurssit. ”Kirkon kehittämisen tavoitteena on **resurssien tarkoituksenmukainen käyttö ja kestävä talous**. Seurakuntien resurssit tulee käyttää **pikemminkin toimintaan kuin rakennuksiin**. Kaikilla toiminnan tasoilla eli keskushallinnossa, hiippakunnissa ja seurakunnissa sekä kirkon järjestöjen ja muiden toimijoiden kesken jaetaan osaamista sekä voimavaroja. Pällekkäisiä toimintoja karsitaan ja haetaan yhteistyömuotoja.”

Saimaan ortodoksinen seurakunta (SOS) on asiasta samaa mieltä ja on toteuttanut asiaa jo suunnitelmakauden alussa, kun Saimaan ortodoksinen seurakunta syntyi 1.1.2017. Silloin Varkauden seurakuntaan liitettiin Mikkelin seurakunta, ja uusi yhteisö sai nimekseen Saimaan ortodoksinen seurakunta. Liitos tehtiin hyvin pitkälti **arkkipiispa Leon ohjaamana eli hallinnon uudistusta on jo toteutettu SOS:ssa**. Seurakuntafuusiolla haettiin juuri muutosta silloiseen toimintamalliin, jotta tilanne olisi taloudellisesti ja toiminnallisesti kestävä.

Onko SOS käyttänyt varojaan enemmän rakennuksiin kuin toimintaan? Valtuusto totesi 14.12.2018 lausunnossaan, että ”Saimaan ortodoksinen seurakunnan **pyhäköt ovat sangen hyvässä kunnossa**, lukuun ottamatta Mikkelin kirkkoa, koska pyhäköitä on hoidettu jo useita vuosia kuntoarvioraporttien suosittamien toimenpiteiden mukaisesti. Mikkelin kirkkoa on aloitettu remontoida lokakuussa 2018 tapahtuneen tulipalon seurauksena ja remontointia jatketaan kuntoarvioraportin mukaisesti lähivuosina.”

Nyt voimme kertoa, että tulipalon jälkeen Mikkelin kirkkoa on kunnostettu **yli 200 000 euron** arvosta (pintoja, rakenteita ja kalustoa), jotka on saatu LähiTapiolalta **vakuutuskorvauksina**.

Yleisesti voidaan todeta, että seurakuntien varoista valtaosa menee henkilöstön palkkauskuluihin ja rakennuksien ylläpitokuluihin.

Saimaan ortodoksinen seurakunnan **taloudellinen tilanne on hyvä, ei kestävä**, mikä edellyttäisi muutostöiden toteuttamista (esim. seurakuntaliitos). Sitä kuvaavat mm. seuraavat tekijät:

- Maksuvalmius noin neljä kuukautta (talousarvion toteutumana 4/2019 mukaan tilisäästöjä noin 130 000 euroa ja rahoitusarvopapereita noin 47 000 euron arvosta)
- Velkaa seurakunnalla on 22 000 euroa, joka maksetaan vuosina 2020–2021. Velan maksu onnistuisi vaikka heti.
- Keskusrahastomaksujen maksamisessa ei ole ollut mitään ongelmaa Varkauden tai Mikkelin seurakuntien olemassaolon aikana, tai nyt Saimaan seurakunnan aikana 1.1.2017 alkaen.
- Veroprosentti on nyt 1,95 %, joka on kirkkokuntamme pienempiä. Tarkka menokuri ja lisääntyvä vapaaehtoistoiminta ovat toimia, joilla saadaan säästöjä, ennen kuin on tarvetta veroprosentin nostamiseen.
- Kirkkohallituksen lähettämän talousennusteen mukaan seuraavan 10 vuoden aikana vuosittainen akuutti sopeutustarve nousee noin 20 000 euroon ja vuosi-investoinnit kirkkorakennuksiin olisivat noin 47 000 euroa. Veroprosenttia olisi nostettava seuraavan 10 vuoden aikana noin 2,02 prosenttiin, kun se nyt on 1,95 %.

- Mikkelin kirkon osa-aikainen (60 %) vahtimestari jää eläkkeelle syksyllä 2019, mikä tuo vuosittain säästöjä noin 20 000 euroa.
- Seurakunnan kiinteistöt ovat hyvässä kunnossa. Kaikkia kiinteistöjä varten (Varkaus, Mikkeli, Savonlinna, Pieksämäki, Leppävirta) on laadittu ajanmukaiset kuntoarvioraportit, joiden toimenpide-ehdotuksia remonteista toteutetaan vuosittain.
- Uusia rahoituslähteitä. Varkauden kiinteistöjä on remontoitu viimeisen kolmen vuoden aikana noin 30 000 eurolla, jotka remontit on tehty Varkauden Tiistaiseura Virike ry:n rahoittamana.
- Vapaaehtoistoiminnan merkitys kasvaa voimakkaasti, kun seurakuntien taloudelliset resurssit vähenevät. Saimaan ortodoksisessa seurakunnassa vapaaehtoistoiminta on kohtuullisella tasolla. Aktiivisia vapaaehtoistoimijoita on alueella seuraavasti: Varkaus 27, Mikkeli 40, Savonlinna 15, Pieksämäki 13 ja Leppävirta 7.

Mielestämme uudistuksen taka-ajatus näyttää olevan, että voimakkaat **leikkaukset henkilöstöön ja pyhäkköjen lakkauttamiset** on helpompi tehdä vielä laajemmissa seurakunnissa kuin nykyseurakunnissa. Kun ja jos tällaiseen on tarve, vastaavien **päätösten tekeminen on mielestämme mahdollista hiippakunnan piispan johdolla myös Saimaan ortodoksisen seurakunnan kaltaisissa, taloudellisesti itsenäisissä seurakunnissa.**

Jäsenkehitys on SOS:ssa ollut lievästi laskeva. Maahanmuuttajataustaisia uusia jäseniä saatiin viime vuosina melkoisesti, kunnes positiivisen kehityksen keskeytti Konstantinopolin ja Moskovan patriarkaattien välinen kiista. Jäsenkehitykseen vaikuttaa myös muu maahanmuuttajatyö, ja ylipäätään kirkon aktiivinen näkyminen toiminta-alueensa kunnissa ja harras jumalanpalveluselämä.

2. Saimaan ortodoksisen seurakunnan toiminta on kestäväällä pohjalla

SOS:n toiminnasta kertoo seikkaperäisesti seurakunnan vuosikertomus 2018 (liite). ”Kirkossa hallintorakenteiden arvioinnin mittari on siinä, miten liturgia, opetus ja diakonia toteutuvat nyt ja tulevaisuudessa” (arkkipiispa Leo, kirkollishallituksen päätös 25 § / 9.4.2018).

Kun tarkastellaan SOS:n vuosikertomusta 2018, onko nähtävissä, että seurakunnassa on jotain ongelmia liturgiassa, opetuksessa tai diakoniassa, joiden ratkaisemiseksi tarvitaan seurakuntaliitosta Saimaan ja Jyväskylän seurakuntien välillä. Vahva vastauksemme on: ei ole ongelmia.

SOS on myös riittävän laaja toiminta-alueelta (tällä hetkellä hiippakunnan laajin seurakunta). Näin etäisyydet eivät aiheuta lisääntyviä ongelmia tai kuluja.

3. Saimaan ortodoksinen seurakunta Jyväskylän seurakunnan kappeliseurakuntana

Lausuntopyynnössä esitetään, että SOS toimisi Jyväskylän kappeliseurakuntana. **Mitä lisäarvoa** yhden kappeliseurakunnan perustaminen alueelle toisi?

Oikeustieteen tohtori Mirjami Paso, joka on ollut valmistamassa nykyistä kirkkokuntamme kirkkolakia ja kirkkojärjestystä, on ansiokkaasti 29.12.2018 lausunnollaan selvittänyt, mitä kappeliseurakunta tarkoittaa em. lainsäädännössä.

Paso toteaa, **ettei kappeliseurakunta voi olla seurakunta seurakunnassa.** Kappeliseurakunnalla ei ole Y-tunnusta. Paso toteaa, että itsenäisyydestä luopuvien seurakuntien oikeudellinen ja hallinnollinen asema muuttuu olennaisesti. Kappeliseurakunta ei voi tehdä hallintoa koskevia päätöksiä eikä sille ole edes säädetty aloiteoikeutta suhteessa kantaseurakunnan neuvostoon tai valtuustoon. Kappeliseurakuntaan voidaan määrätä pappi, mutta kanttorin määrääminen sen palveluun on harkinnanvaraista. Pason lausunnosta voidaan päätellä, että kun kappeliseurakunnan hallinto on keveä, **kappeliseurakunta toimii lähinnä pyhäkön ympärillä olevan jumalanpalvelusyhteisön vapaaehtoistoiminnan organisaattorina ilman suurempia valtuuksia** tai itsenäisyyttä.

Kirkkojärjestyksen 19 §:n 2. momentissa todetaan, että kappeliseurakuntaa koskevassa ohjesäännössä voidaan määrätä, että kappelineuvosto päättää kappeliseurakuntaa varten lahjoitetun tai testamentilla annetun taikka lahjoitusvaroin hankitun sekä sellaisen omaisuuden sijaan tulleen omaisuuden ja sen tuoton käytöstä. Tämäkin on kyseenalaista Suomen lainsäädännön näkökulmasta, koska omaisuuden haltijalla tulee olla joko Y-tunnus tai henkilötunnus, jotta taho tai henkilö olisi oikeustoimikelpoinen. Kappeliseurakunnalla ei ole kumpaakaan tunnusta.

Edellä olevan johdosta voidaan kysyä, miksi Saimaan ortodoksinen seurakunta luopuisi itsenäisyydestään.

4. Tarkoituksenmukaisuutta vailla olevat hallinnonuudistukset halvaannuttavat seurakuntien toiminnan

Jyväskylän seurakunta toteaa viisaasti lausunnossaan 17.6.2019 kirkollishallitukselle, että ”pakkoratkaisut saattaisivat halvaannuttaa molempien (Jyväskylä, Saimaa) seurakuntien toiminnan”.

Saimaan ortodoksinen seurakunta on toteuttanut Varkauden ja Mikkelin seurakuntien fuusiossa ensimmäisten joukossa hallinnonuudistusta. Hallinnonuudistus normaalitilanteessakin vaikuttaa noin valtuustokauden ennen kuin tilanne (hallinto ja toiminta) on löytänyt uudet ja toimivat käytäntönsä.

Mitä lisäarvoa saavutetaan siitä, että Saimaa liitetään ensin Jyväskylään ja sitten joitakin vuosia myöhemmin Kuopion seurakuntaan?

Mielestämme huomio tulee kiinnittää nyt **Kuopion seurakunnan kyvyn määrään**, että siihen liitettäisiin muita seurakuntia. Ensisijaisia Kuopioon liittyviä ovat Iisalmen ja Rautalammin seurakunta. Noiden liitoksien ongelmat ja hankaluudet olisi ensin eletävä ja koettava.

Kirkollishallituksen kiinteistötyöryhmä on esitellyt raporttinsa, jossa se arvioi kirkkokunnan koko kiinteistömäärää. Kuopion seurakunnalla on 25 kiinteistöä, jotka rasittavat seurakunnan taloutta. Näistä kiinteistöistä suurimmasta osasta kiinteistötyöryhmä on todennut ”luovutaan, puretaan tai myydään”. **Missä ajassa ja millä voimavaroilla Kuopion seurakunnan hallinnossa nämä muutokset tehdään?**

Kirkolliskokouksen ennakkoseminaarissa 14.–15.6.2019 kuopiolainen kirkolliskokousedustaja Esko Huovinen totesi, että Kuopion seurakunta tarvitsee nyt jo taloudellista ja hallinnollista apua, jotta kirkollishallituksen kaikkiin muutostoimenpiteisiin voitaisiin edes ryhtyä.

Kysymme, ymmärtääkö kirkollishallitus, että seurakunnissa ensisijaista on se, mitä on sanottu ortodoksisessa kirkkolaissa kirkon tehtävästä (2 §): ”Kirkko palvelee ihmisiä pyhien toimitusten, ortodoksisen kasvatuksen ja opetuksen, diakonia- ja hyväntekeväisyistyön sekä ortodoksisen kirkon perinteeseen perustuvan muun toiminnan kautta.”

Huomautamme kirkollishallitusta, ettei se toimisi toimivaltansa yli. Sen tulee totella ensisijaisesti kirkolliskokouksen päätöksiä. Kirkolliskokouksen päätös 27.11.2017 sanoo: ”Seurakuntien tulee olla toiminnallisesti ja kulttuurisesti tarkoituksenmukaisia kokonaisuuksia ja taloudellisesti omavaraisia. Seurakuntarajat ja -rakenteet arvioidaan ja muutetaan **tarvittaessa** koko kirkon tasolla vuoteen 2020 mennessä.”

Em. päätöksessä on sana ”tarvittaessa”. Näin hallinnonuudistuspäätöksissä kietoutuvat toisiinsa päätösten tarkoituksenmukaisuus ja laillisuus, **joista tarkoituksenmukaisuuden tulee olla ensisijaista.** Tällä lausunnolla Saimaan ortodoksinen seurakunta on painokkaasti todistanut, että Saimaan ortodoksinen seurakunta ei tarvitse tässä vaiheessa muutoksia hallintoonsa.

Vailla tarkoituksenmukaisuutta olevat ja liian nopealla aikataululla tehdyt hallinnonuudistukset tulevat mielestämme halvaannuttamaan seurakuntien ydintoimintaa.